

*Boekpresentatie Van den
vos Reynaerde. Nach der
ältesten vollständigen
Handschrift
(Het Dyckse handschrift, hs. F)
in Münster*

HANS RIJNS

Tijdens de borrel na het symposium ter gelegenheid van het naderende emeritaat van Frits van Oostrom op dinsdag 14 juni 2022 in Leiden, ontmoette ik Rita Schlusemann. Zij vertelde mij dat haar editie van het Dyckse handschrift (ook bekend onder het sigle F) met een parallele Duitse vertaling op maandag 27 juni in Münster gepresenteerd zou worden. De bijeenkomst was openbaar en het leek mij interessant omdat daar ook de Duitse rap van *Van den vos Reynaerde* ten gehore gebracht zou worden. De bijeenkomst was in De Galerie, inpandig in de Universitäts- und Landesbibliothek in Münster. In het lokaal lag het Dyckse handschrift uitgestald, bewaakt door twee speelgoedvossen.

Ilona Riek, leidinggevende in de Bibliothek im Haus der Niederlande, opende de avond ter inleiding met een samenvatting van de openingsscène in *Van den vos Reynaerde*. Daarna gaf zij het woord aan Loek Geeraedts. Hij was in 1991 betrokken bij het naar Münster brengen van het Dyckse handschrift. In geuren en kleuren vertelde hij hoe een en ander tot stand werd gebracht. Zo verbaasde hij zich nog steeds over het gigantische gebouw van de Deutsche Bank in Frankfurt waar op de 29ste verdieping het handschrift lag te wachten om opgehaald te worden. Het handschrift uit de late veertiende eeuw bevat naast *Van den vos Reynaerde* daaraan voorafgaand ook *Der naturen bloeme* van Jacob van Maerlant. Het zijn geen twee afzonderlijke handschriften samengevoegd in één band, want *Der naturen bloeme* eindigt op folio 102r in de eerste kolom en in de tweede kolom begint *Van den vos Reynaerde* met de overbekende zin ‘VVillam die madocke makede’. Het verslag van Geeraedts volgde in grote lijnen het artikel van Jan Goossens in *Tiecelijn* uit 1992 en hoeft hier dus niet in zijn geheel herhaald te worden.¹

Na het tot de verbeelding sprekende ooggetuigenverslag volgde de lezing van Dr. Rita Schlusemann over haar editie. Omdat Paul Wackers in het volgende jaarboek hierover een recensie schrijft, verwijs ik de lezer graag naar zijn bevindingen.

Vermeldenswaard is wel dat zij tijdens het bovenvermelde symposium van Frits van Oostrom hoorde dat ook hij hs. F op een groot aantal plaatsen een betere versie vond dan hs. A, het Comburgse handschrift, dat na zijn ontdekking veel meer de aandacht kreeg en vaker uitgegeven werd dan F. In zijn aangekondigde Reynaertstudie zal Van Oostrom ruime aandacht geven aan hs. F, beloofde hij haar. Na deze inleiding besprak Schlusemann

*dat ook hij
hs. F op een groot
aantal plaatsen
een betere versie
vond dan hs. A*

het hele verhaal met Middelnederlandse citaten die zij hardop voorlas. Op de verzorgde PowerPointpresentatie stond in modern Duits de vertaling ernaast. Interessant zijn de gebruikssporen aan het eind van het handschrift. Niet alleen vindt men er wie ooit het handschrift in bezit had, maar ook pennenprobeersels. Het hele handschrift is online te raadplegen.²

Na de lezing volgde de rap 'n' beat-performance *Reineke der Fuchs*, ten tonele gebracht door Gerrit Helm. In deze onemanshow wordt het hele Reynaertverhaal uitgebeeld, gerapt en gezongen met ondersteuning van een geluidsopname van een bandje met koor. De diverse personages werden door hem uitgebeeld met behulp van eenvoudige attributen: Bruun bijvoorbeeld door een kussen dat hij onder zijn t-shirt hield, Tibeert door een diadeem met twee oortjes van witte stof, Nobel door een kroon en een troon bestaande uit een met goudverf beschilderde klapstoel. Helm baseerde zijn rapversie op *Reynke de Vos* (Lübeck 1498) en *Van den vos Reynaerde*. Hij wisselde de rap af met liederen, daarbij ondersteund door het koortje bestaande uit leden van zijn band. Zelf speelt hij in die band piano en gitaar. Het was goed te horen dat de bandleden gespecialiseerd zijn in middeleeuwse muziek. De voorstelling duurde totaal twee uur en vijf minuten. Wij kwamen tot en met de scène waarin Tibeert in de strik gevangen wordt, want de voorstelling werd halverwege door Ilona Riek plots onderbroken omdat de zaal om 22 uur afgesloten zou worden door de beheerder. Aan het lange applaus te horen waren de aanwezigen zeer enthousiast over deze performance. Na Charlie May's rapversie³ is dit een tweede, nieuwe rapbewerking van de Reynaertmaterie. Helm heeft een bijzondere originele versie op de planken gebracht die zeer de moeite waard is om in zijn geheel te bekijken. Ik kijk uit naar een moment om de volledige voorstelling te ontdekken of te herontdekken, al was het alleen maar voor de scène waarin Bruun – na zijn bijzonder kostelijk uitgebeelde appelflawwte als hij het woord 'honing' hoort – onfortuinlijk met zijn snuit in de gespleten eik terechtkomt.

In kleine groepjes konden wij nadien het handschrift inzien.

Schlusemann wees ons al bladerend op bijzondere plaatsen in het handschrift.

Het was zeer de moeite waard om de lange reis naar Münster te maken. Ik raad iedere rechtgeaarde Reynaertliefhebber aan om dit boek aan te schaffen. *Van den vos Reynaerde. Nach der ältesten vollständigen Handschrift. Herausgegeben von Rita Schlusemann* (Stuttgart, Hirzel Verlag 2022; www.hirzel.de) mag in geen enkele Reynaertcollectie ontbreken.

NOTEN

1 Jan Goossens, 'Hoe het Dyckse handschrift naar Münster kwam', in: *Tiecelijn*, 5 (1992), p. 7-10. Ook te raadplegen via de DBNL: https://www.dbnl.org/tekst/_tie002199201_01/_tie002199201_01_0003.php.

2 <https://sammlungen.ulb.uni-muenster.de/hdh/content/pageview/2138975>.

3 Charlie May, *Reinaert de Vos ... gerapt*, Haarlem, Uitgeverij Holland, 2008 (boek en cd); https://www.dbnl.org/tekst/_tie002200801_01/_tie002200801_01_0013.php.

